

УДК 330.824+339.166.2:622.279

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ПРОЦЕСУ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ РИНКУ ГАЗУ**А.О. Устенко, І.В. Перезовова, О.Я. Малинка**ІФНТУНГ, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, тел. (03422) 72-58-51,
e-mail: mik@nung.edu.ua

Зобов'язання, взяті Україною після приєднання її у 2010 році до Енергетичного Співтовариства, передбачають проведення комплексних структурних реформ в енергетиці, спрямованих на інтеграцію країни до європейського енергетичного простору, в тому числі і стосовно ринку природного газу. Успішне проведення такої структурної реформи є запорукою досягнення реальної енергетичної незалежності держави при поступальному розвитку енергетичного сектору в умовах верховенства права, який є екологічно безпечним та сприяє сталому розвитку суспільства [1] та створення необхідних передумов для переходу до наступних стадій інтеграції з перспективою подальшого повноправного членства в ЄС.

Важливою умовою лібералізації енергетичних ринків є запровадження на законодавчій основі в Україні реформування системи ціноутворення на енергоресурси, в т. ч. і на природний газ, знаходження балансу між соціальними пріоритетами та економічною доцільністю.

Проблеми лібералізації та регулювання ринку природного газу є змістом досліджень багатьох як іноземних, так і вітчизняних науковців. Зокрема, цій темі присвячено праці І. Андріянової, Г. Габбе, Ф. Давидовського, П. Еберхардта, А. Зарді, М. Кавешнікова, К. Кліпа, А. Конопляника, Р. Локателлі, Ж. Марку, Г. Мюдріха, А. Стасяк, та ін. Серед вітчизняних науковців проблеми газотранспортної промисловості України та напрями вдосконалення управління нею висвітлені в публікаціях Є. Бойка, С. Влада, В. Гайця, Л. Гораль, О. Гудими, М. Данилюка, Б. Данилишина, І. Діяка, А. Єрмоєнка, Є. Крижанівського, А. Мизовця, Н. Писар, Л. Уніговського, О. Чалого, А. Шевцова, та багатьох інших. Дослідженню загальносвітового досвіду лібералізації енергетичних ринків присвячено праці Л. Беляєва, В. Джангірова, А. Новікова та ін.

Світовий досвід показує, що до цього часу не розроблено єдиної оптимальної моделі функціонування енергоринку або підходу до ціноутворення та торгівлі енергоресурсами, а інституційні зміни відбуваються з різною глибиною та інтенсивністю. Визначальними при цьому є особливості структурної будови національних енергетичних ринків, наявність різних економічних, організаційних, юридичних бар'єрів та різний ступінь приватизації енергетичних підприємств. Український ринок сьогодні є значною мірою монополізованим, неринкові механізми газопостачання продовжують діяти, при тому, що законодавством закладені дуже прогресивні норми, які дозволяють створити відкритий лібералізований внутрішній ринок.

Встановлено об'єктивні підстави процесу лібералізації ринку газу України, що передбачає відкриття широких можливостей для їх освоєння різними господарюючими суб'єктами. Це шлях формування конкурентних структур в тих секторах економіки і на тих ринках, для яких була характерна повна монополія держави. Мова йде про зняття різного роду заборон і усунення бар'єрів, що перешкоджають доступу на той чи інший ринок конкурентів.

Отже, лібералізація, не зачіпаючи безпосередньо власності державних підприємств, сприяє утворенню нових господарюючих суб'єктів, діяльність яких так чи інакше викликає конкуренцію.

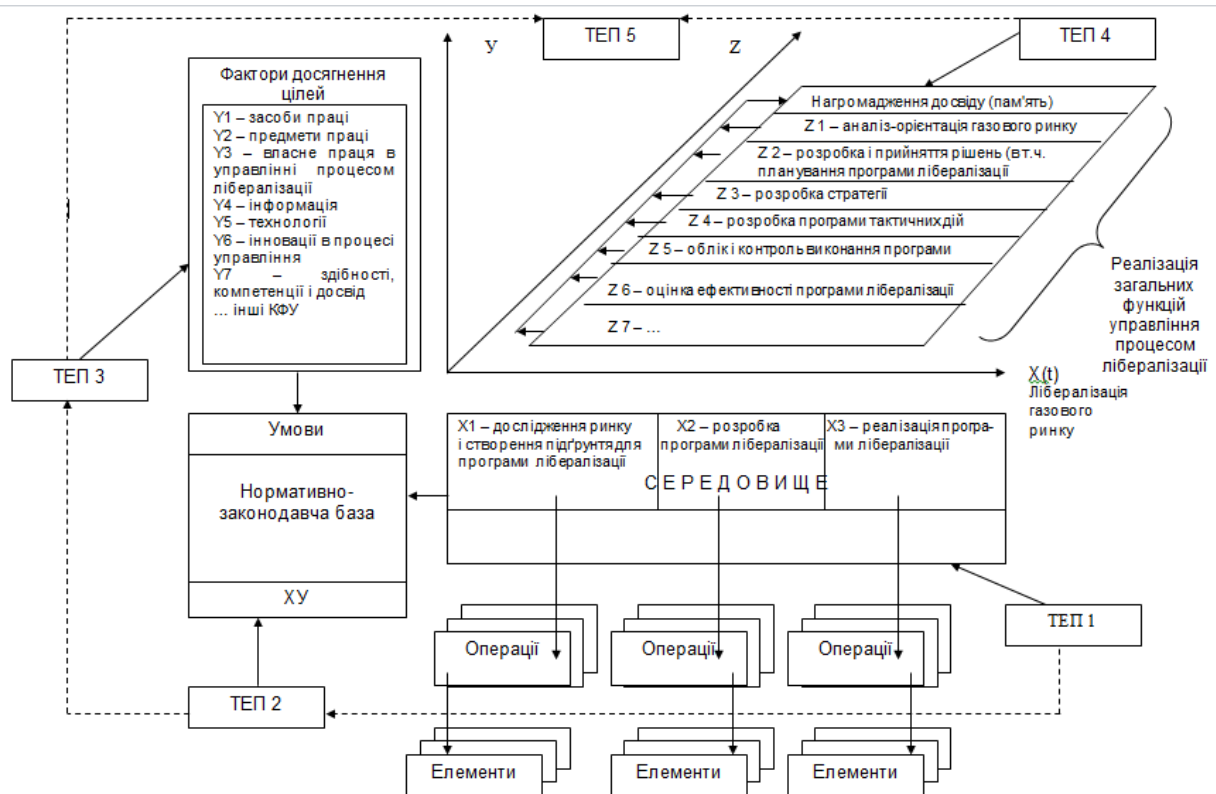
Лібералізація енергетичної сфери – це політичний і регуляторний процес, який приносить конкуренцію в колишні електроенергетичні і газові монополії.

Регулювання ринку газу передбачає подальшу розробку та вдосконалення «правил гри» для підприємств-учасників газового ринку та споживачів, які в нових умовах мають реалізувати своє право на вільний вибір постачальників.

Нами запропоновано контури концептуальної структурно-функціональної моделі процесу лібералізації ринку газу України, в основі якої лежить модель процесу праці як основа уніфікації, як сфера утворення функцій управління (рис. 1). Дану модель складають такі основні підсистеми: «Х» –

цільова підсистема, «Y» – забезпечуюча підсистема, «XY» – нормативно-законодавча підсистема, «Z» – керуюча підсистема[2,3].

Кожна із наведених підсистем може бути описана власними техніко-економічними показниками, які інтегруються в синтетичні критерії управління процесом лібералізації.

Рис. 1. Концептуальна структурно-функціональна модель процесу лібералізації ринку газу

Список використаних джерел

1. Савицький О. Україна та Енергетичне Співтовариство. Критерії відповідності енергетичної політики України вимогам Договору про заснування Енергетичного Співтовариства (аналітична доповідь) [Електронний ресурс] / Олег Савицький // Національний екологічний центр України. – 2014. – Режим доступу : http://necu.org.ua/wp-content/uploads/EN_COM_analys_V222.pdf.
2. Устенко А. О. Холістична концепція управління інтегративною соціально-економічною системою підприємства : автореф. дис. ... д-ра екон. наук / А. О. Устенко. – Львів, 2013. – 40 с.
3. Устенко А. О. Уніфікована інформаційно-керуюча система управління [монографія] / А. О. Устенко. – Івано-Франківськ : Креатив, 2012. – 338 с.